

การเยี่ยมแม่และทารกหลังคลอด

เทศบาลตำบลหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คณะผู้บริหารของเทศบาลตำบลหัวหินเคยมีโอกาสดูเยี่ยมแม่ที่เพิ่งคลอดทารกใหม่ๆ ซึ่งมีรายชื่อตามทะเบียนบ้านอยู่ในเขตเทศบาล และพบว่าแม่เป็นจำนวนมากที่เลี้ยงทารกไม่ถูกวิธีหรือไม่เหมาะสม โดยเฉพาะแม่ที่มีทารกคนแรก เช่น ไม่รู้วิธีการอาบน้ำทารก วิธีการให้นม วิธีการล้างขูดนม ไม่ใส่ถุงมือให้ทารกทำให้เด็กชวนหน้าตนเอง และมีแม่เป็นจำนวนมากที่ไม่ยอมให้นมทารก ซึ่งแม้ว่าแม่ส่วนใหญ่ได้รับการสอนวิธีการเลี้ยงดูทารกมาจากโรงพยาบาลแล้ว แต่ยังไม่ปฏิบัติตามถูกวิธี หากปล่อยไว้เช่นนี้ย่อมส่งผลถึงสุขภาพและอนามัยของเด็กในระยะยาวได้

วิถีใหม่

เทศบาลจึงจัดทำโครงการเยี่ยมบ้านแม่และทารกหลังคลอดทารกแรกเกิดขึ้นในปี 2545 เพื่อให้ความรู้ในการเลี้ยงดูทารกให้ถูกวิธี และให้เต๊กร้าของเยี่ยมซึ่งเป็นเครื่องมือใช้ที่สำคัญต่อแม่และทารก

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: หัวหิน

จังหวัด: ประจวบคีรีขันธ์

ประชากร: 129,034 คน

พื้นที่: 28.30 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
เทศบาลตำบล

การเลือกตั้ง : ทางตรง

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

รายละเอียดกิจกรรมที่เทศบาลดำเนินการ มีดังนี้

1. การเยี่ยมหญิงหลังคลอดบุตรประมาณ 1 สัปดาห์ ถึง 1 เดือนหลังคลอดบุตร โดยการเยี่ยมแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 15 นาที/ครอบครัว ออกเยี่ยมทุกวันพฤหัสบดีของสัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 -10 ครอบครัว โดยผู้ที่ออกปฏิบัติงานได้แก่
 - ผู้ปฏิบัติงานของเทศบาล ได้แก่ หัวหน้างานส่งเสริม หัวหน้างานสุขภาพ (พยาบาล) และเจ้าหน้าที่กองสาธารณสุข ประมาณ 3-15 คน
 - ฝ่ายบริหารเทศบาล ได้แก่ นายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล และคณะเทศมนตรี ในกรณีที่ไม่ติดภารกิจอื่นๆ
2. การให้ของเยี่ยม ซึ่งประกอบไปด้วย นมผงสำเร็จรูปขนาด 400 กรัม ผ้าขนหนู ขวดนม สบู่ ผ้าอ้อม เต๊กร้า และไม้พันสาลี
3. การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลเด็กทารกให้ถูกวิธี เช่น วิธีการให้นมบุตร วิธีการอาบน้ำ การดูแลทารกเบื้องต้น ให้คำแนะนำในเรื่องการฉีดวัคซีนให้ครบและตรงตามกำหนดเวลา และกำหนดเวลาในการพาบุตรไปฉีดวัคซีนได้ที่สำนักงานสาธารณสุข หรือโรงพยาบาล
4. การช่วยสนับสนุนนมผงสำเร็จรูปสำหรับเด็กเพื่อช่วยเหลือเด็กขาดสารอาหารแก่โรงพยาบาลในพื้นที่ (โรงพยาบาลชาน เปาโล) ซึ่งโรงพยาบาลจะแจกให้แก่ผู้ปกครองที่มีฐานะยากจน

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ

1. งบประมาณจากเทศบาลตำบลหัวหิน ปี 2545 จำนวน 92,000 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อของเยี่ยม จำนวน 184 ชุด
2. งบประมาณจากเทศบาลตำบลหัวหิน ปี 2546 จำนวน 58,442 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายดังต่อไปนี้
 - ซื้อของเยี่ยม จำนวน 100 ชุด เป็นเงิน 50,000 บาท
 - ซื้อมาให้เด็กขาดสารอาหาร จำนวน 67 กระป๋อง เป็นเงิน 8,442 บาท

วัสดุอุปกรณ์

3. งบประมาณจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2546 จำนวน 7,700 บาท เพื่อเป็นค่าตอบแทนผู้ปฏิบัติงานล่วงเวลา
1. ตะกร้าของเยี่ยม ประกอบด้วยนมผงสำเร็จรูปขนาด 400 กรัม, ผ้าขนหนู, ขวดนม, สบู่, ผ้าอ้อม, ตะกร้า, ไม้พันสาลี ซึ่งมีค่าใช้จ่ายชุดละ 500 บาท เป็นจำนวน 184 ชุด ในปี 2545 และ 100 ชุด ในปี 2546

บุคลากร

2. นมสำหรับเด็กขาดสารอาหาร จำนวน 67 กระป๋อง ในปี 2546
1. ผู้จัดซื้อของเยี่ยม (หัวหน้างานส่งเสริมสุขภาพ) รับผิดชอบซื้อตะกร้าของเยี่ยม 1 คน ทำการจัดซื้อเมื่อ Stock ของเหลือน้อย ประมาณ 2-3 ครั้ง/ ปี
2. ผู้เข้าเยี่ยมที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน ออกเยี่ยมแม่และเด็กหลังคลอด จำนวน 3-10 คน ทำงาน 1 วัน/สัปดาห์
3. ผู้เข้าเยี่ยมที่เป็นฝ่ายบริหาร ออกเยี่ยมแม่และเด็กหลังคลอด จำนวน 3-5 คน ออกเยี่ยมเมื่อไม่ติดภาระกิจอื่นๆ 1 วัน/สัปดาห์
4. ผู้ออกสำรวจหาข้อมูล ออกทำการสำรวจรายชื่อแม่และเด็ก 3-5 คน 1 วัน/สัปดาห์
5. คนขับรถ ขับรถส่งผู้ปฏิบัติงานเพื่อไปเยี่ยมแม่หลังคลอด 1 คน 1 วัน/สัปดาห์

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วันเดือนปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
ม.ค. 2545	หัวหน้างานส่งเสริมสุขภาพตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพและอนามัยของแม่และเด็กในพื้นที่ จึงมีความคิดริเริ่มที่จะจัดทำโครงการ และได้เขียนโครงการเพื่อเสนอต่อนายกเทศมนตรี	หัวหน้างานส่งเสริมสุขภาพ
ก.พ. 2545	- นำเสนอโครงการต่อนายกเทศมนตรี - นายกเทศมนตรีพิจารณาเห็นชอบให้จัดทำโครงการ เนื่องจากมีความเห็นว่าเป็นโครงการที่มีประโยชน์ และมีแนวทางอยู่ในแผนงานด้านสาธารณสุขของเทศบาล - นายกฯ อนุมัติงบประมาณเพื่อดำเนินการ	หัวหน้างานส่งเสริมสุขภาพ, หัวหน้างานฝ่ายบริหารงานสาธารณสุข, ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และนายกเทศมนตรี
ก.พ. 2545	- หัวหน้างานส่งเสริมสุขภาพ ได้เตรียมแผนการดำเนินงานดังต่อไปนี้ - จัดซื้อสิ่งของที่จะนำไปมอบให้แม่และเด็กที่ตรวจเยี่ยม - ประชุมเพื่อหาวิธีการในการได้รายชื่อของแม่และเด็ก - ติดต่อประสานงานกับโรงพยาบาลเพื่อขอความร่วมมือเรื่องรายชื่อแม่และเด็ก	หัวหน้างานส่งเสริมสุขภาพ และเจ้าหน้าที่กองสาธารณสุข

วันเดือนปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
มี.ค. 2545 ถึงปัจจุบัน	ดำเนินการตามแผนการที่วางไว้ดังนี้ 1. การสำรวจหารายชื่อผู้ที่คลอดบุตรที่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเทศบาล คณะสำรวจซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในกองสาธารณสุข จำนวน 3-5 คน ออกสำรวจ 1 ครั้ง/สัปดาห์ โดยใช้วิธีการสำรวจ 3 วิธี ได้แก่ • ติดต่อขอรายชื่อผู้ที่คลอดบุตรจากโรงพยาบาล ชาน เปาโล ซึ่งเป็นโรงพยาบาลในพื้นที่ • ติดต่อขอรายชื่อจากฝ่ายทะเบียนของเทศบาล • ขอความร่วมมือกับ อสม. (อาสาสมัครชุมชน) ที่อยู่ในพื้นที่ทั้ง 34 ชุมชน ให้เข้าไปสำรวจในทุกพื้นที่เมื่อ อสม. พบว่าครอบครัวใดมีการคลอดบุตรก็แจ้งให้คณะสำรวจทราบ • หลังจากที่ได้รายชื่อจากโรงพยาบาล จากฝ่ายทะเบียน หรือจาก อสม. แล้ว คณะสำรวจจะนัดหมายเพื่อขอเข้าเยี่ยม 2. การเข้าเยี่ยมและให้ของเยี่ยมหญิงหลังคลอดบุตร ออกเยี่ยมทุกวันพฤหัสบดีของทุกสัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 -10 บ้าน แต่อาจเปลี่ยนแปลงกำหนดการเยี่ยมไปในอาทิตย์ถัดไปได้ 3. การเยี่ยมจะเยี่ยมหลังคลอดประมาณ 1 สัปดาห์ถึง 1 เดือน ใช้เวลาเยี่ยมประมาณ 15 นาที/ครอบครัว โดยให้ของเยี่ยม และให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลเด็กทารกให้ถูกวิธี เช่น วิธีการให้นมบุตร วิธีการอาบน้ำ การดูแลทารกเบื้องต้น ให้คำแนะนำในเรื่องวัคซีนฉีดวัคซีนให้ครบและตรงตามกำหนดเวลา และเตือนให้พาบุตรไปฉีดวัคซีนได้ที่สำนักงานสาธารณสุข หรือโรงพยาบาล 4. จัดทำสมุดเยี่ยมให้แม่ลงรับว่าได้รับการตรวจเยี่ยม ได้ของเยี่ยม และได้รับความรู้ในเรื่องใดบ้าง 5. เทศบาลตำบลห้วยหินได้ให้นมเพื่อช่วยเหลือเด็กขาดสารอาหาร ที่โรงพยาบาลชาน เปาโล ขอความช่วยเหลือมา ซึ่งเด็กจำนวนนี้เป็นเด็กที่พ่อแม่มีฐานะยากจนหรือไม่มีพ่อแม่ดูแล และพ่อแม่หรือผู้ปกครองไม่ได้มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของเทศบาล	นายกเทศมนตรี, หัวหน้างานส่งเสริมสุขภาพ, หัวหน้างานสุขภาพ, เจ้าหน้าที่งานบริการและส่งเสริมอนามัย และคนขับรถ

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

หน่วยงาน/องค์กร	บทบาทความร่วมมือ
• กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม • โรงพยาบาลชาน เปาโล • ฝ่ายทะเบียน เทศบาลตำบลห้วยหิน • อาสาสมัครชุมชน (อสม.)	• วางแผนการดำเนินงาน และออกเยี่ยมแม่และเด็กหลังคลอด • ให้ข้อมูลเรื่องราวชื่อแม่และเด็กแก่กองสาธารณสุข เทศบาลตำบลห้วยหิน • ให้ข้อมูลเรื่องราวชื่อแม่และเด็กแก่กองสาธารณสุข • ร่วมมือสำรวจบ้านที่มีผู้หญิงคลอดบุตร และรายงานให้คณะสำรวจของเทศบาลทราบ และนัดหมายให้เทศบาลเข้าเยี่ยม

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. จากการดำเนินโครงการเยี่ยมแม่และเด็กที่มีรายชื่ออยู่ในเขตเทศบาล ของเทศบาลตำบลหัวหิน พบปัญหาว่ามีแม่เป็นจำนวนมากกว่า 50 % ที่เลี้ยงลูกไม่ถูกวิธี โดยเฉพาะแม่ที่มีลูกคนแรก เช่น ไม่รู้วิธีการอาบน้ำเด็ก วิธีการให้นมเด็ก วิธีการล้างขูดนมไม่ยอมใส่ถุงมือให้เด็กทำให้เด็กขวนหน้าตัวเอง และมีแม่เป็นจำนวนมากที่ไม่ยอมให้นมลูก ในขณะที่แม่ส่วนใหญ่ได้รับการสอนมาจากโรงพยาบาลแล้ว แต่ไม่สามารถปฏิบัติได้ถูกวิธี

หลังการดำเนินการ

1. เทศบาลตำบลหัวหินได้เข้าเยี่ยมแม่และเด็กหลังคลอดทุกคนที่มีรายชื่ออยู่ในเขตเทศบาล โดยในปี 2545 เข้าเยี่ยมจำนวน 184 ราย ในปี 2546 จำนวน 81 ราย และในปี 2547 (ถึงเดือนมีนาคม) จำนวน 7 ราย
2. ให้นมเพื่อช่วยเหลือเด็กขาดสารอาหาร ซึ่งเป็นเด็กที่พ่อแม่ยากจนหรือไม่มีพ่อแม่แต่อยู่กับผู้ปกครอง และไม่ได้มีรายชื่ออยู่ในเขตเทศบาล โดยทางโรงพยาบาลชาน เปาโลขอความช่วยเหลือมา จำนวน 67 ราย
3. หญิงที่คลอดบุตรได้รับการเข้าเยี่ยมภายในระยะเวลา 1 สัปดาห์ – 1 เดือน
4. แม่ได้รับความรู้ในการเลี้ยงลูกที่ถูกต้อง และสามารถเลี้ยงลูกได้ถูกวิธี
5. เด็กแรกเกิดถึง 1 ปี ทุกคน ได้รับการฉีดวัคซีนครบถ้วน และตรงเวลา

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
1. ปัญหาในการสำรวจข้อมูลรายชื่อของแม่และเด็ก ช่วงแรกๆ ใช้วิธีการขอข้อมูลจากโรงพยาบาล แต่ได้รับรายชื่อผู้ที่คลอดบุตรไม่ครบถ้วน เพราะหญิงตั้งครรภ์ไม่ได้คลอดบุตรในโรงพยาบาลชาน เปาโลทั้งหมด 2. หลังจากที่ใช้เปลี่ยนวิธีการสำรวจ โดยสำรวจจากฝ่ายทะเบียนของเทศบาล ประสบบัญชีว่า ผู้ปกครองเด็กไม่มาแจ้งเกิดเป็นจำนวนมาก เนื่องจากคิดว่าโรงพยาบาลจะส่งรายชื่อมาให้ที่เทศบาล และผู้ปกครองที่มาแจ้งเกิดบางส่วนไม่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเทศบาล รายชื่อของเด็กจึงอยู่ที่ทะเบียนกลางของเทศบาล เมื่อกองสาธารณสุขไปขอรายชื่อเด็ก จะไม่ทราบข้อมูลของผู้ปกครองเด็ก	1. เปลี่ยนวิธีการในการสำรวจข้อมูล โดยไปติดต่อขอข้อมูลจากฝ่ายทะเบียนของเทศบาล เพราะมีการถ่ายโอนหน้าที่ในการแจ้งเกิดมาให้ที่เทศบาล 2. ใช้วิธีการเข้าไปประสานงานกับ อสม.ที่อยู่ในพื้นที่ หากอสม.พบว่าครอบครัวใดมีการคลอดบุตร อสม.จะแจ้งให้คณะสำรวจที่เข้าไปสำรวจในพื้นที่ทราบ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. ผู้บริหารของเทศบาล ที่เห็นความสำคัญของโครงการและให้การสนับสนุนโครงการ ส่งผลให้การดำเนินโครงการนี้ประสบผลสำเร็จ ในอดีตที่การดำเนินการประสบปัญหาเรื่องงบประมาณที่ไม่เพียงพอในปี 2545 ผู้บริหารได้จัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมโดยโอนงบจากส่วนอื่นๆ ให้ และในปี 2547 ได้เพิ่มงบประมาณของโครงการ เป็น 100,000 บาท
2. ผู้ปฏิบัติงานที่มีความเสียสละในการทำงานให้บรรลุผล เพราะการออกไปปฏิบัติงานบ่อยครั้งต้องออกไปตรวจเยี่ยมนอกเวลาราชการ และหลายครั้งไม่มีค่าตอบแทนในการทำงานล่วงเวลา แต่ผู้ปฏิบัติงานต้องออกไปตรวจเยี่ยมเพราะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่รับผิดชอบ จึงส่งผลให้โครงการนี้ประสบผลสำเร็จเช่นกัน

ความเป็นไปได้ในการถ่ายทอดประสบการณ์

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยต้องคำนึงถึงในเรื่องงบประมาณ บุคลากร วิธีการหาข้อมูลที่ครบถ้วนของเด็กแรกเกิด และควรจะคำนึงถึงการปรับเปลี่ยนวิธีการในการสำรวจรายชื่อให้เหมาะสมกับลักษณะทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : คุณจารุพรรณ โพธิ์ปานพันธ์
ตำแหน่ง : หัวหน้างานส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์บริการสาธารณสุข
หน่วยงาน : เทศบาลตำบลหัวหิน
ที่อยู่ : เทศบาลตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
โทรศัพท์ : 032-532476

ชื่อ-นามสกุล : คุณศรีสุดา ราตรี
ตำแหน่ง : ปลัดเทศบาลตำบลหัวหิน
หน่วยงาน : เทศบาลตำบลหัวหิน
ที่อยู่ : เทศบาลตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
โทรศัพท์ : 032-511047

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีนใหม่ : พ.ศ. 2545

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	เทศบาลตำบลหัวหิน
สถานที่ตั้ง	เทศบาลตำบลหัวหิน ต.หัวหิน อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
ขนาดพื้นที่ งบประมาณรายจ่าย	86.36 ตารางกิโลเมตร 365,243,440.94 บาท
งบประมาณรายได้	377,318,163.44 บาท
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	612 คน 112 คน พนักงานท้องถิ่น 111 คน ลูกจ้างประจำ 389 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	43,811 คน
จำนวนครัวเรือน	21,207 ครัวเรือน
ประชากรแฝง	50,000 คน
รายได้เฉลี่ยประชากร	48,000 บาท
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	เทศบาลตำบลหัวหินตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ติดกับทะเลอ่าว ไทย พื้นที่มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทิศ ตะวันตกเป็นภูเขาลาดเอียงลงสู่ทะเลอ่าวไทย รวมมี พื้นที่ทั้งหมด 86.36 ตารางกิโลเมตร หรือ 53,975 ไร่ ลักษณะพื้นที่เป็นชุมชนเมืองหนาแน่นและการพาณิช ยกรรมประมาณร้อยละ 3 และมีชุมชนที่กระจัดกระจาย ไม่หนาแน่นห่างไกลออกไป พื้นที่ส่วนใหญ่จึงเป็น พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ว่างและพื้นที่เขตทหาร ในเขต เทศบาลจะมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง มีโรงแรม บ้านพัก บังกะโล ร้านอาหารและสถานประกอบการที่ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวจำนวนมาก ในปีหนึ่งๆ มี นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวจำนวนประมาณ 1.8 ล้านคน สามารถสร้างรายได้ในท้องถิ่นจำนวนมาก